

prævisa, etiamsi sit ex incuria, et negligentia omittentis non est sufficiens ad inducendam irregularitatem.

VIII. Et ratio ejus est, quia tunc omittens videtur causa multum remota respectu homicidii subsecuti, si quidem nec illud fuit prævisum, nec omissio ex qua illud fuit subsecutum; unde multum per accidens se habet omittens respectu illius homicidii. Ergo talis omissio non est sufficiens ad inducendam irregularitatem, et consequenter, ut illam inducat debet esse prævisa, et volita quasi per se secundo.

IX. Pro hujus resolutione supponendum est, quod voluntas tripliciter se potest habere circa omissionem, et consequenter circa homicidium ex illa subsecutum. Primo modo, ita ut omissio sic per se, et directe volita, ad hoc ut homicidium sequatur ex illa, verbi gratia, ex odio, aut alia causa: secundo modo potest voluntas ferri in omissionem quasi per se secundo, scilicet quodammodo indirecte, ita ut omissio sit prævisa, et tamen ex negligentia impediendi homicidium, vel ex alia aliqua occupatione sibi magis voluntaria prætermittit impedire homicidium: tertio modo potest voluntas se habere, ita ut omissio non sit prævisa, et tamen ex negligentia ipsius voluntatis non prævidit, cum prævidere teneretur omittens, sive hæc negligentia procedat ex aliqua occupatione cui nimis intentus, et affectus est, sive sit pura negligentia, et incuria hujus, quod est prævidere.

X. His igitur positis in hac parte duo debent esse certa, et communia inter doctores. Primum est, quod quando omissio est volita primo modo non solum inducit irregularitatem, sed irregularitatem homicidii voluntarii, et non casualis (ut satis ostendimus disputatione secunda,

articulo secundo, ubi explicuimus quomodo etiamsi homicidium sequatur per accidens ad aliquam causam, si tamen causa illa est per se volita in ordine ad homicidium, ita ut homicidium sit per se intentum, aut volitum, tunc inducitur irregularitas homicidii voluntarii, ut distinguitur a casuali. Secundum etiam certum est, quod quando omissio est volita secundo modo, tunc inducit irregularitatem homicidii casualis, nam quamvis omissio illa videatur quasi per se secundo volita, tamen in rigore non est per se volita, nec ex ejus affectatione sequitur homicidium, sed ex incuria prætermittendi diligentiam.

XI. Punctus igitur difficultatis stat in omissionem volita tertio modo. De qua dicimus illam etiam omissionem, seu homicidium ex illa subsecutum inducere irregularitatem homicidii voluntarii. Ista conclusio est contra Suarez. Sed probatur, quia quamvis omissio illa non sit prævisa, fit tamen culpabilis, quia ex negligentia omittentis fuit omissio non prævisa, ex qua subsecutum fuit homicidium, respectu cujus ita est causa proxima influens in illud, sicut quando omissio fuit prævisa, et ex negligentia non fuit impeditum homicidium subsequendum ex illa; ergo eodem modo inducitur irregularitas, quando omissio est volita isto tertio modo, atque quando fuit volita illa secundo modo. Antecedens probatur, quia ex eo quod propter negligentiam prævidendi non fuerit prævisa omissio, non est minus proxima causa moralis homicidii omittens, atque quando prævidit omissionem, et ex incuria non prævidit homicidium; ergo eodem modo influit in illud uno atque alio modo tamquam causa proxima illius in genere moris. Et ex hoc constat solutio ad rationem Suarez.

ARTICULUS II.

Quæ, et quanta debeat esse negligentia in amissionem, ex qua sequitur homicidium, ut illud inducat irregularitatem?

I. Pro intelligentia tituli quæstionis, et totius difficultatis supponenda sunt modo ea, quæ communiter in materia de restitutione dici solent. Et in primis quod duplex culpa potest esse in hac materia, altera quidem theologica, quæ dicitur culpa in ordine ad Deum, quæ mortalis est, aut venialis; altera autem, quæ dicitur et negligentia, quæ a jure consideratur, sive sit culpa in ordine ad Deum, sive non. Quæ quidem (ut ibi dici solet) alia est lata, alia levis, alia levissima. In præsentibus igitur disputamus, quænam culpa sufficiat, et requiratur ad hoc ut omissio tali culpa culpabilis inducat irregularitatem ratione homicidii subsecuti.

II. In hac difficultate sunt plures sententiæ tam inter theologos, quam inter jurisperitos; quas omnes late refert Suarez in illa disputatione XLV, sectione V. Et quidem jurisperiti fere omnes conveniunt, quod culpa lata, et levis inducunt irregularitatem, differunt tamen, quia alii asserunt levissimam culpam esse sufficientem ad inducendam irregularitatem in omissionem, non autem in commissione. Alii vero existimant levissimam culpam ab irregularitate omnino excusare. Theologi autem loquentes de culpa theologica, et in ordine ad Deum, partiti sunt in duas sententiæ, quarum prima est asserentium veniale peccatum non sufficere ad inducendam irregularitatem, sed esse necessarium peccatum mortale. Hujus sententiæ auctor est magister Soto

libro V de justitia, quæstione II, articulo IX. Quam sequitur Suarez ubi supra, et Salon in hoc articulo, et alii. Et probatur hæc sententia ex capite Quæsitum in quinto, titulo XXVIII de pœnitentiis, et remissionibus, ubi decernitur, quod pater dormiens simul cum filio parvulo, opprimens illum tunc censetur irregularis, quando id fit ex studiosa negligentia procurantis mortem parvuli; ergo ex determinatione hujus capitis manifeste colligitur, quod nulla negligentia, quæ studiosa, et affectata non sit, nullatenus sufficit ad inducendam irregularitatem, quia alias summus pontifex non congruam, sed maxime incongruam, et indebitam responsionem redderet. Confirmatur ratione, quia hæc irregularitas a pluribus censetur censura, et pœna, quæ incurritur propter homicidium illicitum; sed tam gravis censura imponi non debet, nisi propter grave peccatum, quale est mortale; ergo, etc.

III. Secunda sententia theologorum asserit, sufficere peccatum veniale ad inducendam irregularitatem. Et probatur ex capite Continebatur in quinto titulo XII, ubi refertur, quod clerici cum laicis instituerant quemdam ludum alias licitum, et honestum, videlicet, ut jacerent baculos in altum, et ille, cujus baculus baculum alterius percuteret, victor contra illum evaderet, et tunc victor uteretur alio ut equo ad equitandum; contingit autem, ut laicus contra diaconum victor evaderet, et ipse laicus repente insiliens in diaconum ad æquitandum, falce, qua ipse diaconus erat præinctus, vulneratus est, et tandem obiit. Constat autem diaconum tunc nullam culpam, nec venialem commisisse, et tamen consultus summus pontifex censuit diaconum incurrisse irregularitatem; ergo culpa juridica sufficiens est ad inducendam irre-

gularitatem, et a fortiori culpa venialis theologica, quæ secundum aliquos reperta fuit in illo diacono ex negligentia.

IV. Confirmatur, quia hæc irregularitas homicidii non est censura, quæ imponitur propter culpam, sed solum est canonicum impedimentum, quod inducitur propter homicidium alias justum, et licitum; ergo saltem est sufficiens venialis culpa, quia cum illa homicidium reducitur in voluntatem. Tota autem indecentia hujus irregularitatis consistit in hoc, quod homicidium in voluntatem reducatur, et a fortiori incurritur irregularitas propter culpam juridicam latam, imo propter levem, et levissimam, si quidem sufficit homicidium justum, et licitum.

V. In hac difficultate duo debent esse certissima apud theologos, et alterum est sub dubio. Primum certissimum est, quod negligentia, quæ est peccatum mortale inducit irregularitatem. Et ratio hujus est manifesta, quia talis culpa cum sit gravis sufficit ad inducendam irregularitatem, sive quæ est censura, sive quæ est canonicum impedimentum, si quidem gravis culpa continet maximam indecentiam, utpote faciens homicidium perfecte voluntarium. Secundo, etiam debet esse certum in alio extremo, (quidquid jurisperiti dicant) quod quantumcumque inveniatur negligentia, quæ sit culpa lata juridica, si tamen nullo modo est culpa theologica in ordine ad Deum, nullatenus sufficiens est ad inducendam irregularitatem, quia isto modo homicidium nullatenus reducitur in voluntatem. Quod igitur in hac parte habet difficultatem est, an veniale peccatum sit sufficiens ad inducendam irregularitatem. Dico igitur primo: Secundum sententiam illorum, qui asserunt hanc irregularitatem ho-

micii culpabilis venialiter esse censuram, probabilius est irregularitatem non incurri propter veniale peccatum. Istam conclusionem probant argumenta primo loco posita.

VI. Dico secundo: Juxta nostram sententiam, qua in prima disputatione hujus tractatus diximus, hanc irregularitatem homicidii culpabilis esse solum canonicum impedimentum, non secus atque irregularitas homicidii liciti: etiam est probabile, quod propter veniale peccatum in hujusmodi negligentia vitandi homicidium non incurritur hæc irregularitas. Istam conclusionem tenent plures auctores, quos refert, et sequitur Stephanus de Avila part. VII, disp. VI, dub. XI, conclusione III. Et probatur etiam argumentis primo loco factis.

VII. Et deinde, quia minimum voluntarii, et consequenter minimum indecentiæ reperitur in tali peccato, et negligentia in ordine ad homicidium; ergo sufficiens non est ad inducendum canonicum impedimentum irregularitatis gravissimum. Probatur consequentia, quia talis gravissima pœna non imponitur in jure, nisi propter perfectum actum culpæ; peccatum autem veniale est imperfectum in ratione culpæ. Confirmatur, quia causa remota homicidii, etiamsi aliqualem influxum habeat in illud non incurrit irregularitatem; ergo a simili cum minimum voluntarii peccati venialis sit solum aliqualis influxus, non sufficit ad inducendam irregularitatem.

VIII. Dico tertio: Adhuc juxta nostram sententiam longe probabilius videtur, quod propter veniale peccatum negligentia vitandi homicidium, incurritur irregularitas, quæ est canonicum impedimentum. Istam conclusionem probant argumenta pro secunda sententia.

IX. Et confirmatur, quia minima

ratio voluntarii respectu homicidii subsecuti non est minima, sed maxima indecentia in ordine ad irregularitatem inducendam; si quidem homicidium illud vere comparatur ad voluntatem, quæ culpabiliter influit in illud, quamvis peccatum sit solum veniale.

X. Ad argumentum factum pro prima sententia respondetur, quod in illo capite non agitur de irregularitate, sed de pœnitentia imponenda clericis filios suos opprimentibus, et occidentibus dormiendo. Ad confirmationem constat ex dictis. Ad argumentum pro secunda sententia respondetur, quod ille diaconus deliquit saltem venialiter propter negligentiam, et incuriam in non custodienda falce, ut laicus non vulneraretur lethaliter. Et secundo respondetur, quod si diaconus non peccavit venialiter, ostenditur tamen reus irregularitatis in foro exteriori, non in foro conscientia. Ad confirmationem constat ex dictis.

ARTICULUS III.

Utrum qui dat operam rei illicitæ morte secuta sit irregularis, quamvis omnem adhibeat diligentiam?

I. Prima sententia extrema tenet universaliter hunc esse irregularem. Ita censent Cajetanus, Sylvester, Innocentius, Joannes Andreas, et multi alii, quos refert Suarez in illa disputatione XLV, sectione prima, et Stephanus de Avila VII part. disputatione VI, sectione I, dubitatione prima. Et probatur ex jure canonico, ubi sæpe excusantur aliqui ab irregularitate, quia dabant operam rei licitæ; ergo a contrario sensu si darent operam rei illicitæ essent irregulares. Antecedens probatur ex

capite Dilectus de homicidio in quinto, ex aliis multis, quæ refert Stephanus de Avila ubi supra. Et si respondeas argumentum a contrario sensu non esse firmum in jure ad probandam irregularitatem contra, nam hoc falsum est, ut constat ex capite Apostolica, de his, quæ fiunt a pœlatis sine consensu capituli. Confirmatur, quia hoc argumentum non solum est a contrario sensu, sed a cessante ratione, et causa (ut inquit Navarrus) quia ea ratione excusantur ab irregularitate, quia dabant operam rei licitæ; ergo cessante ista ratione incurritur irregularitas, quia argumentum a cessante ratione est firmissimum in jure, ut constat capite Cum cessante, de appellationibus. Confirmatur secundo ex S. Thoma in hoc articulo, ubi docet, quod in duobus casibus fit homo irregularis. Primo, si dat operam rei illicitæ: secundo, si dat operam licitæ rei, non adhibita sufficienti diligentia; ergo clare sentit S. Thomas, quod in primo casu non requiritur, ut præcedat aliqua negligentia.

II. Secunda sententia extrema dicit, quod dans operam rei illicitæ nunquam fit irregularis, si adhibuit debitam diligentiam. Ita tenuit magister Cano, ut refert Stephanus de Avila, et tenet Henriquez in summa, part. II, capite XV, numero I, et alii, quos ibidem refert. Et probatur, quia irregularitas non incurritur propter opus præcedens homicidium, sed propter ipsum homicidium, dummodo sit voluntarium; sed in eo, qui adhibet debitam diligentiam nullo modo est voluntarium; ergo. Confirmatur, nam esto qui vult opus periculosum censeatur virtualiter velle mortem inde secutam, nihilominus per hoc quod adhibet debitam diligentiam ne mors sequatur, videtur excludi totaliter illa virtualis volitio mortis;